

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmine seoses tulemusaruandluse lihtsustamisega“ eelnõu

SELETUSKIRI

Sissejuhatus

Vastavalt valitsuse koalitsioonileppele on riigi üks keskseid prioriteete bürokraatia ja halduskoormuse tuntav vähendamine, et muuta riigivalitsemine tõhusamaks ja asjaajamine lihtsamaks. Selle eesmärgi täitmiseks revideerib valitsus riigi tööprotsesse, eesmärgiga kaotada dubleerivad tegevused.

Sisebürokraati vähendamiseks on seatud ootus, vähendada tegevuspõhise riigieelarve programmide ja tulemusaruande dubleerimist. Ettepanek on tulemusaruande kui eraldiseisva dokumendi kaotamine. Samas on oluline, et aruandlus ja tulemuste täitmise vastutus säiliks. Sellest tulenevalt pakub Rahandusministeerium välja lahenduse käsitleda tulemusvaldkonna tasandi ülevaadet ja analüüsi, sh eelarve täitmist edaspidi riigi majandusaasta koondaruande koosseisus ning programmi ja programmi tegevuste, sh eelarve täitmise ülevaadet edaspidi programmi osana.

Eelnõuga muudetakse kahte Vabariigi Valitsuse määrust (edaspidi koos muudetavad määrused):

- Vabariigi Valitsuse 21. detsembri 2019. a määrus nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“;
- Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrus nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna strateegia talituse juhataja Kristiina Hunt (telefon 57871030; Kristiina.Hunt@fin.ee) ja sama talituse nõunik Tuuli Levandi (telefon 58851487; Tuuli.Levandi@fin.ee), finantstalituse juhataja Viola Mäemurd (telefon 55 99 9574, Viola.Maemurd@fin.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi personali ja õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (telefon 58851427, Marge.Kaskpeit@fin.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu personali- ja õigusosakonna keeletoimetaja Heleri Piip (telefon 53 032 849, Heleri.Piip@fin.ee).

Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb 3 paragrahvist. Eelnõu §-des 1 ja 2 tehtavate muudatuste eesmärk on senise eraldiseisva dokumendi – tulemusaruande – kaotamine. Ülevaade ja analüüs tulemusvaldkonna eesmärkide täitmisest koos eelarve vahendite kasutamise esitatakse riigi majandusaasta koondaruandes. Programmi ja programmi tegevuste eesmärkide täitmise ülevaade lisatakse programmi, et anda programmis terviklik ülevaade nii lõppenud aasta kui ka järgmise nelja aasta kohta.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrust nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“

Eelnõu § 1 punkt 1 - § 5 muutmine

Rahandusministeerium koostab riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve seletuskirja programmide alusel. Seni on eelarvestrateegia protsessis otsuste tegemiseks ja materjalide ettevalmistamisel kasutatud ka tulemusaruannet. Määruste muutmise eelnõuga senine tulemusaruanne kui eraldiseisev dokument kaotatakse ning eelarvevahendite kasutamise aruandlus esitatakse edaspidi programmis ning riigi majandusaasta koondaruandes. Seetõttu jäetakse määruse § 5 lõikest 2 välja punkt 4, milles viidatakse § 16 lõikes 1 nimetatud tulemusaruandele.

Eelnõu § 1 punkt 2 - § 12 muutmine

Kuna eraldi olev tulemusaruanne kaotatakse ja selle asemel hakatakse aruandlust esitama tulemusvaldkonna kohta ja programmi kohta eraldi erinevates dokumentides, siis määruse § 12 lõikest 2 sätestatakse, et ülevaade aruandeaasta eelarvesse üle kantud vahendite kasutamise ning ülevaade aruandeaasta eelarvest üle kantavate vahendite kohta esitatakse edaspidi programmis (programmi ja programmi tegevuste lõikes). Programmi tegevuste tasandil tehtud analüüs on ülekantavate osas kõige olulisem.

Eelnõu § 1 punkt 3 – määruse § 14 muutmine

Määruse eelnõu muudatusega esitavad ministeeriumid edaspidi tulemusaruande asemel aruande tulemusvaldkonna eesmärkide saavutamise ning nendega seotud eelarveliste vahendite kasutamise kohta lõppenud eelarveaastal riigi majandusaasta koondaruandes tegevuskavade täitmise aruandena. Rahandusministeerium korraldab valitsemisalade sisendi korje vastavalt tegevuspõhise riigieelarve käsiraamatu juhistes toodud tähtaegadel ja vormis.

Programmi eesmärkide saavutamise ning nendega seotud eelarveliste vahendite kasutamise kohta esitatakse aruanne programmi osana. Selle koostamist reguleerib Vabariigi Valitsuse määrus nr 117 (vastu võetud 19.12.2019, Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord) ja esitamist Vabariigi Valitsuse nr 112 (vastu võetud 19.12.2019, Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord).

Ministeerium esitab programmi Rahandusministeeriumile eelarvestrateegia projekti osana 1. juuniks. Pärast eelarvestrateegia kinnitamist ja riigieelarve eelnõu heakskiitmist avalikustab Rahandusministeerium kõigi valitsemisalade uuendatud programmid oma veebilehel 1. oktoobril. Pärast riigieelarve vastuvõtmist Riigikogus kinnitavad valdkonna eest vastutavad ministrid programmid oma käskkirjaga ning avalikustavad need vastava valitsemisala veebilehel.

Vastavalt eelnõu § 1 punktile 1 ei esitata enam tulemusaruannet eraldiseisva dokumendina eelarvestrateegia projekti osana. Vastavalt kantslerite sisebürokratia vähendamise juhtrühma

otsusele ei koostata alates 2025. aastast enam ka riigi pikaajalise arengustrateegia tegevuskava. Seetõttu tunnistatakse § 14 lõige 2 kehtetuks.

Eelnõu § 1 punkt 4 – määruse § 15 kehtetuks tunnistamine

Paragrahv 15, mis reguleerib tulemusaruande koostamist tunnistatakse kehtetuks. Vajalik sisend riigi majandusaasta koondaruande tegevusaruande koostamiseks esitatakse vastavalt määruse §-s 18 nimetatud juhistes toodud nõuetele.

Kokkuvõtte perioodi jooksul lõppenud tõhustamiskavade ja hindamiste peamistest soovitudest ning järeltegevustest või viide nendele ning analüüs ja hinnang lõppenud eelarveaasta programmi eesmärkide saavutamise ning eelarve täitmise kohta esitatakse edaspidi programmis.

Eelnõu § 1 punkt 5, 6 ja 7 – määruse § 16 muutmine

Muudatusega nähakse ette, et aruandlus toimub vastavalt §-s 18 nimetatud juhistes esitatud tähtajal. Kehtiva määruse kohaselt pidi ministeerium esitama tulemusaruande projekti Rahandusministeeriumile §-s 18 nimetatud juhistes esitatud tähtajal (milleks oli 1. aprill) ning ministri kinnitatud tulemusaruande 31. maiks Rahandusministeeriumile ning Riigikontrollile. Muudatuse tulemusena ministri poolt tulemusaruande esitamise ja kinnitamise kohustust ning selle eraldiseisvat Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile esitamist enam ette ei nähta. Riigikontrollini jõuab aruandlus riigi majandusaasta koondaruande koosseisus.

Paragrahvi 16 lõikest 2 jäetakse välja täiendav tähtaeg korrigeeritud andmete esitamiseks (31. mai), sest kõik andmed peavad olema esitatud §-s 18 nimetatud juhistes esitatud tähtajal ehk antud juhul 1. juuniks.

Eelnõu § 1 punkt 8 - määruse § 19 muutmine

Määruse § 19 lõiked 3, 4 ja 5 tunnistatakse kehtetuks. Tulemusvaldkonna aruandlus avalikustatakse riigi majandusaasta koondaruande osana Rahandusministeeriumi veebilehel.

Ministeerium esitab programmi Rahandusministeeriumile eelarvestrateegia projekti osana 1. juuniks. Pärast eelarvestrateegia kinnitamist ja riigieelarve eelnõu heakskiitmist avalikustab Rahandusministeerium kõigi valitsemisalade uuendatud programmid oma veebilehel 1. oktoobril. Pärast riigieelarve vastuvõtmist Riigikogus kinnitavad valdkonna eest vastutavad ministrid programmid oma käskkirjaga ning avalikustavad need vastava valitsemisala veebilehel.

Lisaks on Rahandusministeerium kasutusele võtnud eelarve juhtimislaua, kus eelarve kasutamise seotud andmed on avalikud.

Eelnõu § 1 punkt 9 – määruse § 20 muutmine

Määrusesse lisatakse üleminekusäte, mille kohaselt tulemusaruandluse muudatusi kohaldatakse 2025. aasta riigieelarvele.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrust nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“

Eelnõu § 2 punkt 1 ja 2 - määruse § 4 muutmine

Valdkonna arengukava aruandlus esitatakse programmides.

Valdkonna arengukava juhtkomisjon annab valdkonna arengukavaga seotud soovitusi aruandluse (riigi majandusaasta koondaruandes olevate tulemusvaldkonna ülevaadete ja programmide) põhjal. Jätkuvalt on ministeeriumitel kohustus aruandlust valdkonna arengukava juhtkomisjonile regulaarselt tutvustada.

Eelnõu § 2 punkt 3 – määruse § 8 muutmine

Määruse § 8 lõike 1 sõnastus esitatakse uuesti terves ulatuses, et hõlmata ka seni tulemusaruande osaks olnud sisu. Uus esitus tagab programmi kui terviku loogilisema ülesehituse. Hetkeolukorra analüüsi juures tuuakse eraldi välja olulised tegevused (nt reformid, tegevused mis avaldavad või vajavad rohkem tähelepanu esialgselt planeeritust, olulise finantsmõjuga tegevused, vajalikud investeeringud vms). Edaspidi esitatakse programmis kokkuvõtte perioodi jooksul lõppenud tõhustamiskavade ja hindamiste peamistest soovitustest ning järeltegevustest või viide nendele. Kõigi programmi tegevuste kohta esitatakse nende kirjeldus, mis muudatuse tulemusena koondab loogiliseks tervikuks senise programmi tegevuse täitmise analüüsi, mis esitati seni tulemusaruandes ja järgmisel perioodil tehtavad vajalikud tegevused eesmärkide saavutamiseks. Täiendavalt esitatakse programmis varem tulemusaruande osaks olnud analüüs ja hinnang lõppenud eelarveaasta eelarve täitmise kohta.

Eelnõu § 2 punkt 4 – määruse § 9 muutmine

Programmi eesmärkide saavutamise ning nendega seotud eelarveliste vahendite kasutamise kohta esitatakse aruanne programmi osana. Kirjeldatakse ja analüüsitakse programmi perioodile eelnenud aasta tegevuste täitmist ja eelarvevahendite kasutamist, andes nii programmis tervikliku ülevaate nii lõppenud aasta kui ka järgmise nelja aasta kohta.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole puutumuses Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõus sätestatud muudatustel on vahetu sisebürokratiat vähendav mõju ministeeriumide ja Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna tööprotsessidele strateegilise planeerimise, eelarvestamise ja finantsjuhtimise valdkondades. Muudatuse tulemusena toimuv tulemusaruande kui eraldiseisva dokumendi kaotamine kaotab tegevuspõhise riigieelarve programmide ja tulemusaruande dubleerimise, säilitades aruandluskohustuse tervikliku ja loogilisena vastavalt riigi majandusaasta koondaruandes ja programmis.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa kulusid ega tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub 31. mail 2026. aastal.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on esitatud koostöölastamiseks ministriumidele ja Riigikontrollile.